

פרק כא/ ברוריה בן-דוד (וייס)

לאחר שהתברר לדוד במקום מסתורו בשדה ליד אבן האזל כי כלה ונחרצה מעם שאול להמיתו חיפש לעצמו מקום מקלט ומעתה יאלץ לנדוד ממקום למקום.

היכן מצא דוד מחסה הפעם?

דוד מצא מחסה בנב.

נב בנחלת בנימין מצפון לירושלים. משנחרבה שילה התיישבו הכוהנים בנב הקרובה לגבעת שאול, והקימו שם אוהל מועד ומזבח. שם היה גם הכוהן הגדול נושא האפוד. אחימלך הוא כנראה אחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי (יד, ג). הוא שימש ככהונה גדולה בנב, אך הארון נשאר בקריית יערים (ז א-ב).

מדוע התפלא כ"כ אבימלך בראותו את דוד?

שר גדול וחתן המלך אינו יוצא לבדו בלי בן לווייה. "ויחרד אחימלך לקראת דוד" אחימלך מיהר לצאת. כמו "ויחרדו זקני העיר לקראתו" (טז, ד) הכוונה חרדה ממש.

כיצד השיב דוד לאחימלך על תמיהתו?

באמתלה שהוא שליח המלך בעניין סודי ביותר. דוד קבע עם נעריו להיפגש בעוד זמן מה במקום מסוים. "את הנערים יודעתי אל מקום פלני אלמוני" (פס' ג). "פלני אלמוני" מופיע גם במגילת רות ד, א. הפרשנים הסבירו פלני כגזור מפלא מכוסה נסתר. אלמוני - מן אלם כלומר: בלי שם. הביטוי "פלנוני אלמוני" מורה כי זהותו אינה ידועה, או שהיא נשמרת בסוד או שאינה רלוונטית.

דוד לא הספיק לקחת צידה לדרך, לפיכך ביקש מאחימלך לציידו בחמש ככרות לחם "חמשה לחם תנה בידי, או הנמצא" (פס' ד), או כל אוכל אחר הנמצא בידו. דוד נקב במספר חמישה, כי זה היה חלקו של הכוהן הגדול מתוך שנים עשר ככרות לחם הפנים (יומא יז ע"ב).

מה ענה הכוהן לדוד?

אין לחם חול בידי, לחם פשוט שאין בו קדושה, אלא רק לחם קודש, הוא לחם הפנים ורק כוהנים טהורים רשאים לאכלו במקום קדוש.

באוהל מועד היו מניחים בכל יום שבת שתיים עשרה חלות על השולחן אשר לפני ה', ואז היו מסירים את החלות שהניחו שם ביום שבת הקודם. החלות האלה נקראו "לחם הפנים" והיו נאכלים רק ע"י הכוהנים, ובשעת הדחק נתנו גם לאלו שאינם כוהנים, אבל רק אם הם טהורים מטומאה (ויק' כד ה-ט).

דוד הרגיע את אחימלך שהוא ונעריו טהורים, לא רק שהנערים טהורים, אלא גם הקפידו לטהר כליהם (ויק' יא לב-לה; במד' לא, כ, כב-כג) ואין לחשוש לטמאת הכלים, כי כל הכלים קודש הם, כלומר: טהורים, ולא יטמאו את האוכל שנשים בתוכם. זה מנהגם בענייני חול, כלומר: אוכלים את חליהן בטהרה, קל וחומר שזהירים בקודשים.

הלחם שנתן אחימלך לדוד היה לחם הפנים (שמ' כה , ל), שהוסר מן השולחן באוהל מועד כדי לשים במקומו לחם טרי (ויק' כד ה-ט), ואף על פי שלחם הפנים מותר באכילה רק לכוהנים (ויק' כד ט) ראה אחימלך במצבו של דוד ואנשיו מקרה של פיקוח נפש, מכיוון שהם היו עלולים למות ברעב, כידוע דוחה פיקוח נפש את כל המצוות שבתורה.

מה לא שיערו בנפשם?

שמעשה חסד כזה כמתן לחם לאדם רעב עלול להמיט שואה על ראש כהני נב.

בעטיו של מי באה עליהם שואה זו?

בעטיו של דואג האדומי שר רועי המלך. האדומי, נקרא על שם עירו. ייתכן שהיה מאדומה שממזרח לשילה. רד"ק פירש שכינויו בא לו משיבתו בארץ אדום. יש סוברים כי דואג היה גר אדומי, כי בן ישראל לא היה מעז להרוג את כוהני ה'. הרועים היו נכבדים מאוד. גם חלק גדול מרכוש המלך היה בעדרי הצאן והבקר אשר לו, ומשרת הזר והמפקח על רועי המלך הייתה משרה חשובה מאד. אנו מוצאים "שר מקנה" גם אצל פרעה (בראשית מז , ו).

דואג האדומי "נעצר לפני ה'", התעכב התמהמה באוהל מועד להתפלל ולזכות זבחים לה'. עיקר לשון עצרה הוא התכנסות "קדשו צום קראו עצרה" (יואל א , יד), "לא אוכל און ועצרה" (ישע' א , יג). "עצור" גם במשמעות של מסתגר ומתבודד (נחמ' ו , י). ורש"י פירש עוצר עצמו לפני אוהל מועד לעסוק בתורה.

דואג האדומי היה עד ראייה ושמיעה לשיחה שהתנהלה בין דוד ואחימלך והלך להלשין עליהם לפני שאול. לפי מסורת חז"ל דואג היה מגדולי ישראל אב בית דין של שאול (מדרש תה' נב) לפני שהפך למלשין רשע.

לא רק את לחם הקודש סיפק אחימלך לדוד הוא נתן לדוד גם נשק. דוד ביקש מאחימלך נשק , כי היה דבר המלך נחוץ (לחוץ, דחוף) והוא לא הספיק לקחת אתו נשק.

איזה נשק נתן לו אחימלך?

את חרב גלית הפלשתי. כי לאחר שהרג דוד את גלית שם את החרב של הפלשתי באוהל מועד כדי לפרסם ע"י כך את הנס שנעשה לישראל ע"י ניצחון דוד על גלית. ואותה הציע אחימלך לדוד "הנה היא לוטה בשמלה אחרי האפוד, אם אתה תקח לך קח, כי אין אחרת זולתה בזה" (פס' י). החרב הייתה כרוכה ועטופה בשמלה כדי שלא תראה חרב בבית ה'. "כי חרבך הנפת עליה ותחללה" (שמ' כ , כב).

מה ענה דוד על הצעת אחימלך?

"ויאמר דוד אין כמוה תננה לי". כלומר: אין חרב טובה כמוה, טובה היא לי מכל החרבות, ואכן אחימלך נתן לו את חרב גלית.

מה יעשה עתה דוד האם יישאר בנב?

הוא השיג צידה וחרב, אך לא היה יכול למצוא מחסה בנב מפני הסכנה שנשקפה לו משאול ומדואג האדומי שראה אותו שם. במולדתו שהציל מיד פלשתים לא היה יכול למצוא מקלט. נשארה לו רק אפשרות אחת למצוא מחסה מחוץ לתחומי ממלכת שאול.

לאן ברח?

לאכיש מלך גת. גת הייתה אחת מחמש ערי הפלשתים הגדולות. השליטים בערים אלה נקראו סרני פלשתים (ה, ח) ולא מלכים. בעת ההיא הייתה גת ראשונה לערי פלשת. כנראה שהסרן של העיר הראשית כונה מלך. גת נזכרה כאשר ארון ברית ה' הובא אליה: "ויאמרו: גת יסב ארון אלקי ישראל.... ותהי יד ה' בעיר מהומה גדולה מאד" (ה, ח-ט).

מעשה זה של דוד היה מסוכן מאד. מדוע?

הפלשתים הכירו מיד את אויבם הגדול גיבור ישראל שניצח את גלית, והביאוהו אל אכיש מלך גת. "ויאמרו עבדי אכיש אליו הלוא זה דוד מלך הארץ, הלוא לזה יענו במחלות לאמר: "הכה שאול באלפיו ודוד ברבבתיו" (פס' יב). כיוון שראו אותו הפלשתים בראש צבאות ישראל כינוהו בתואר מלך.

מה עשה דוד כדי למלט נפשו מיד פלשתים?

דוד פחד מהסכנה הגדולה המרחפת עליו העמיד פני משוגע ועשה מעשי הוללות וסכלות לעיני המלך ומשרתיו. הזיל רוק מפניו על זקנו וכשהסתכלו על מעשי שגעונו שרבט סימנים על דלתות השער.

מה הייתה התוצאה של מעשהו?

לנוכח התנהגותו של דוד לפני אכיש הוא גער באנשיו: "חסר משגעים אני כי הבאתם את זה להשתגע עלי?" (פס' טז). מסופר במדרש שאשתו ובתו של אכיש היו מטורפות והיו משתוללות בתוך הארמון, משום כך היה אכיש שבע מטורפים. התחבולה הצליחה בעזרתה הצליח דוד להימלט מכף הפלשתים ושוב היה עליו לנדוד ולבקש מקלט במקום אחר.

קריאת הפרק לפי חלוקת תפקידים.

ניבים

פלוני אלמוני (פס' ג).

פירושו: אדם או מקום שזהותו אינה ידועה, או שהיא נשמרת בסוד, או שאינה רלוונטית.

חסר משוגעים אני (פס' טז).

הוראתו: אמרת זלזול, אני מוקף דיי באנשים מוזרים וחסרי בינה.

עבודה בכתב

1) דוד מצא מחסה בנב.

- א) על מה תמה כ"כ אחימלך בראותו את דוד?
- ב) כיצד השיב דוד לאחימלך על תמיהתו?
- ג) מה נתן אחימלך לדוד?
- ד) מה לא שיערו באותה שעה דוד ואחימלך?

(2) דוד בגת.

- א) מדוע היה מסוכן לדוד לשהות בגת?
- ב) מה עשה דוד כדי למלט נפשו מיד הפלשתים?
- ג) האם התחבולה הצליחה?

(3) מי אמר למי?

- א) מדוע אתה לבדך, ואיש אין אתך?
- ב) את הנערים יודעתי אל מקום פלני אלמוני.
- ג) אין לחם חל אל תחת ידי.
- ד) ואף כי היום יקדש בכלי.
- ה) כי היה דבר המלך נחון.
- ו) חרב גלית הפלשתי אשר הכית בעמק האלה.
- ז) הלוא זה דוד מלך הארץ.
- ח) הנה תראו איש משתגע למה תביאו אתו אלי?
- ט) חסר משוגעים אני?

(4) התכירונו? מי אנחנו?

- א) אני כוהן גדול בנב.
- ב) אני לחם הקודש.
- ג) אני שר רועי המלך.
- ד) חרב שנתן אחימלך לדוד.
- ה) היכרנו את דוד גיבור ישראל.
- ו) אני מלך גת.